

प्रोफ. राма कृष्णा काुशिक

सान्स्कृतिको-बुलारुकी रलकुक

प्रो. राम कृष्ण कौशिक
संस्कृत-बुलारुकी शब्दकोष

सुफुा, 2014

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© проф. Рама Кришна Каушик, автор, 2014

© Издателство „Изток-Запад“, 2014

ISBN 978-619-152-

Проф. РАМА КРИШНА КАУШИК

**САНСКРИТСКО-
БЪЛГАРСКИ
РЕЧНИК**

प्रो. राम कृष्ण कौशिक
संस्कृत-बल्गारियाई शब्दकोष

ПРЕДГОВОР

1. История на развитието на езика

Книжовният език на древна Индия съществува в три разновидности. Най-стар е езикът на Ведите и на свързаната с тях литература (самхити, брахмани, сутри), който поради близостта си със същинския санскрит понякога бива наричан „ведически санскрит“. Самият санскрит (в тесния смисъл на понятието) има две основни разновидности: **1.** епически санскрит, т.е. езикът, на който са написани двата огромни древноиндийски епоса „Махāбхāрата“ и „Рāmāяна“; **2.** класически санскрит, който се характеризира с изключителна граматическа строгост и завършеност. Знаменитият граматик Панини (около V в.пр.Хр.) в съчинението си „Аш-тадхйайи“ е дал завършек на дългата предшестваща лингвистична традиция, оставяйки системно и пълно нормативно описание на езика, което запазва своята валидност и до наши дни. На класически санскрит е създадена огромна художествена (лирическа, епическа и драматическа) и научна (философска, астрономическа, медицинска, математическа и т.н.) литература. Разцветът на творчеството на санскрит се пада на V–XII в., но и по-късно този език продължава достатъчно широко да се използва от брахманите, като запазва определени позиции в Индия и до наши дни.

През целия този хилядолетен период, успоредно със застиналия в своето изкуствено съвършенство санскрит, в Индия са се развивали народните наречия, някои от които са създали значителни литератури, като например будистката книжнина на езика „пали“. По-късен етап в развитието на народния език е фиксиран в надписите на Ашока (III в.пр. Хр.) – това е т.нар. пракрит. От около V в. започва следващият стадий в развитието на езика, наречен „апабхрамша“, от които разнообразни диалекти произлизат съвременните езици на Северна Индия.

Санскритът, както ведическият език и всички споменати дотук езици, принадлежи към индоиранската група на индоевропейското езиково семейство.

Санскритът винаги е имал особен статут в историята на индийската цивилизация. В течение на повече от две хилядолетия той е доминирал в културния живот на Индия като език на най-образованите слоеве на обществото, език на брахманската каста и на основните философско-религиозни учения, на науката и изящната словесност. Той е оказал голямо влияние и върху народните диалекти и оттам върху съвременните официални езици на Индия, които включват значителен процент (до над 60%) думи от санскритски произход. Съгласно Приложение VIII. към

Конституцията на Индия санскритът е един от 18-те официални езици на страната.

В наши дни в Индия на санскрит се издават вестници и списания. Публикуват се изследвания във всички научни области, създават се нови оригинални художествени произведения, излъчват се емисии по радиото и по телевизията.

II. ХАРАКТЕРНИ ОСОБЕНОСТИ НА САНСКРИТ

1. Фонетика

Съгласно традицията в санскрита има 47 фонем (една от които, ऌ (л̄ри), практически не се използва), обозначавани писмено всяка със свой знак от азбуката „деванагари“ (14 от тях са гласни, а 33 – съгласни).

Гласните са:

- кратки अ (а), इ (и), उ (у), ऋ (ऱри), ॠ (ल̄ри);
- дълги आ (ā), ई (ī), ऊ (ū), ॠ (ऱि), ॡ (ल̄ि) — не се среща.

По традиция за дифтонги се смятат ए (е) и आ (о), ऐ (ай), औ (ау).

Съгласни:

Есплозивни

	Непридиха- телни беззвучни	Придихателни беззвучни	Непридиха- телни звучни	Придихателни звучни	Носови
	Алпап्रा̀на Ш्वāса	Махāп्रा̀на Ш्वāса	Алпап्रा̀на Нāда	Махāп्रा̀на Нāда	Анунāсика Нāда
Гутурални Кантйа	क का	ख क्खा	ग गा	घ ग्घा	ङ ङा
Палатални Тāлавйа	च चा	छ च्छа	ज द्जा	झ द्ज्हा	ञ ञा
Церебрални Мўрдханйа	ट ता	ठ त्ठा	ड दा	ढ द्धा	ण णा
Дентални Дантйа	त ता	थ त्था	द दा	ध द्धा	न ना
Лабииални Оштйа	प पा	फ प्फा	ब बा	भ ब्भा	म मा

Не-експлозивни/Сонорни

	Палатални Тāлавйа	Церебрални Мўрдханйа	Дентални Дантйа	Лабиидентални/Глотални Дантōштйа
Полугласни Антастха	य йа	र ра	ल ла	व ва (лабиидентална)
Съскави/ Шушкави – Ёшман	श ша	ष षа	स са	ह ха (глотална)

- анусварата, която се бележи със знака [°] и се реализира пред съгласните от първите пет групи като съответната носова съгласна, а в останалите случаи като назализация на гласна. В транскрипцията се отбелязва с (ṁ);
- висаргата, която се бележи със знака [ː] и се реализира като леко придихание (обикновено в края на думата).

2. Морфология и синтаксис

Без да навлизаме в подробностите на санскритската морфология и синтаксис, тук можем да отбележим техните главни особености – флексивност и синтетизъм, нещо типично за индоевропейските езици, особено в по-старите етапи на развитието им. Съществителните се скланят по осем падежа и три числа. Родовете са три, като за съществителните родът е фиксиран. Няма отчетлива формална граница между съществителни и прилагателни. Глаголите се спрягат в три лица и три числа.

Грамматичната система на езика санскрит, регламентирана още от Панини, се характеризира с голяма сложност, стройност и последователност. Представените в нея граматически категории, като правило намират завършен формален израз.

3. Лексика

Основната маса от санскритската лексика се състои от думи с индоевропейски произход. Заедно с това се срещат елементи и от дравидските езици.

Важни особености на санскритската лексика са синонимията и полисемията. От една страна, за най-важните от индийска гледна точка понятия (водā, огън, земя, въздух, слънце, луна, лотос и т.н.) съществуват десетки синоними, а от друга страна, нерядко една дума може да има десетки различни значения, понякога дори противоречащи си, което се обяснява както с огромната територия и продължителният период на употреба на езика както и със стремежа към иносказателност и художественост на изразяването.

Словообразуването в санскрит се характеризира с изключително богатство и неограничени възможности както посредством асфиксация, така и най-вече чрез образуването на сложни думи.

За близостта между санскритската и българската лексика могат да се приведат като илюстрация следните примери.

санскрит	транслитерация	български
उदक	<i>удака</i>	вода
पथ	<i>патх</i>	път
तम	<i>тама</i>	тъма
चक्र	<i>чакра</i>	кръг <i>срв.</i> чакрък
नभस्	<i>набхас</i>	небе
चषक	<i>чашака</i>	чаша
मास	<i>мас</i>	месец
मांस	<i>мамса</i>	месо
श्लोक	<i>шлока</i>	стих <i>срв.</i> слог
देवर	<i>девара</i>	девер
वात	<i>ватри</i>	вятър
मूषक	<i>мушака</i>	мишка
धूम	<i>дхума</i>	дим
श्वसुर	<i>швасура</i>	свекър
सुषा	<i>снуша</i>	снаха
दान	<i>дана</i>	данък, дан
द्वार	<i>двара</i>	врата <i>срв.</i> двери
त्रास	<i>трас</i>	треса се
लुल	<i>лул</i>	люлея се
प्लु	<i>плу</i>	плувам
लिह	<i>лих</i>	лижа
वर्त	<i>варт</i>	въртя
बुध	<i>будх</i>	будя
मृ	<i>мри</i>	умирам, мря
पद	<i>пад</i>	падам
सद्	<i>сад</i>	седя
स्मि	<i>сми</i>	смея се

Очевиден е паралелизмът между двата езика и в названията на числата. Вж. Приложение III, в местоименните форми и т.н.

Особено голяма е близостта на санскрита до старобългарския, защото тя засяга не само лексиката, но и морфологията – спреженията на глаголите и склоненията на имената.

III. ИЗУЧАВАНЕ В БЪЛГАРИЯ

От 1981 г. в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ бе открит лекторат по санскрит. В Гимназията за древни езици и култури „Константин-Кирил Философ“ също започна изучаването му. Това е един от плодовете на културната политика, водена от Людмила Живкова.

Работата по изучаване на санскрит се затруднява от липсата на учебници, речници и помагала по езика. Настоящият санскритско-български речник идва да запълни част от тази празнина. Неговото първоначално предназначение е да отговори на потребностите на лекторатите в СУ и в гимназията. Заедно с това той ще може да се използва и от всички българи, желаещи самостоятелно да направят първите стъпки в изучаването на санскрит.

Речникът съдържа около 11 000 думи предимно от класическия санскрит. Той не включва лексика от ведическия език. По своя обем и предназначение речникът не може да претендира за що-годе пълно представяне на огромното лексическо богатство на класическия санскрит. Той съдържа най-употребяваните думи с най-важните им значения. Авторът се надява, че трудът му ще бъде полезен на българския читател при изучаването на основните класически и епически литературни произведения, като „Махабхарата“, „Рāmāyāna“, „Панчатантра“ и др.

В речника са включени най-употребяваните философски термини и някои термини от граматиката, астрономията и други науки. Дадени са също собствените имена на най-известните герои от епическите и класическите произведения, на мъдреците, учени и т.н. Включени са още голям брой имена на растения, животни и географски обекти в Индия.

В работата над настоящия речник авторът се е опирал основно на съставените от Ваман Шиварам Апте санскритско-хинди и санскритско-английски речници, които са най-авторитетните, използвани при практическото обучение по санскрит в Индия.

Използвани са също така санскритско-руският речник на В. Кочергина, санскритско-хинди-английският на Сурйакант, санскритско-немският на К. Мюлиус и санскритско-английският на М. Моние-Уилямс.

Бих желал да се възползвам от случая за да изразя своята благодарност на всички, които пряко или косвено спомогнаха за създаването на този речник. Преди всичко искам да спомена проф. Александър Фол, който хранеше голямо уважение към индийската култура и нейния древен език – санскрит, следеше работата върху речника и ми оказваше необходимото съдействие. С голямо разбиране към моята работа се отнесе и г-н Б. Дева Рао, тогава посланик на Индия в България, който ми помогна и с доставянето на книги и пособия от Индия. В лицето на проф. Емил Боев искам да изразя благодарността си към ръководството на Катедрата по източни езици, както и на всички мои колеги и приятели от СУ за тяхното внимателно отношение, съдействието и съветите, с които много ми спомогнаха. Сред тях държа да спомена Цветанка Тафраджийска, преподавателка по монголски език, която беше един от вдъхновителите за създаването на настоящия речник а също на н.с. Тодор Тодоров от Института за български език за ценните консултации, които ми даваше, както и Цветан Теофанов. Моите сърдечни благодарности на студентите ми Йордан Зашев, Георги Тодоров, Косьо Беличев, Недялко Николов, Данчо Господинов, Кирил Петков и др. за всестранната помощ, която ми оказаха при изготвянето на речника. Благодаря и на Георги Бумбаров и Йорданка Боянова за помощта, която ми оказаха, а също и на всички мои български приятели, които са ми съдействали по един или друг начин. Бих искал да благодаря на моя син Ману и на неговите колеги Амитабх Пракаш и Самир Упадхйайа, които активно се включваха в работата върху речника.

Няма човешки труд, който да е лишен от грешки и недостатъци, а още по-малко може да претендира за безпогрешност труд като настоящия, който е само един опит да се представи на българския читател необхватното езиково богатство на езика санскрит. Ето защо всички критични бележки и предложения за подобряването на речника са винаги добре дошли и ще бъдат взети под внимание в бъдещата работа.

Искам да изразя своята голяма благодарност на г-н Любен Козарев, издателство „Изток-Запад“ за неговата далновидност, търпение и вяра, че се зае да издаде един толкова сложен за издаване труд, като положи максимални усилия за издаването на речника. Освен това желая да изразя своята признателност към д-р Ила Каушик, моята съпруга и моята внучка Малвика, както и синът ми Китту, които ме насъчваха и подкрепяха.

Нека се надяваме, че настоящият речник ще бъде последван и от други учебни пособия и ще стимулира изучаването на езика санскрит в България.

проф. д-р Рāма Кришна Каушик

АЗБУКА НА САНСКРИТ И БЪЛГАРСКА ТРАНСКРИПЦИЯ

अ <i>a</i>	आ <i>ā</i>	इ <i>i</i>	ई <i>ī</i>	उ <i>u</i>	ऊ <i>ū</i>
ऋ <i>ri</i>	ॠ <i>ṛi</i>	ऌ <i>lri</i>	ॡ <i>ḷri</i>		
ए <i>e</i>	ऐ <i>ai</i>	ओ <i>o</i>	औ <i>au</i>		
क <i>ka</i>	ख <i>kha</i>	ग <i>ga</i>	घ <i>gha</i>	ङ <i>ṅa</i>	
च <i>ca</i>	छ <i>cha</i>	ज <i>ja</i>	झ <i>gha</i>	ञ <i>ña</i>	
ट <i>ṭa</i>	ठ <i>ṭha</i>	ड <i>ḍa</i>	ढ <i>ḍha</i>	ण <i>ṇa</i>	
त <i>ta</i>	थ <i>tha</i>	द <i>da</i>	ध <i>dha</i>	न <i>na</i>	
प <i>pa</i>	फ <i>pha</i>	ब <i>ba</i>	भ <i>bha</i>	म <i>ma</i>	
य <i>ya</i>	र <i>ra</i>	ल <i>la</i>	व <i>va</i>		
श <i>sha</i>	ष <i>ṣa</i>	स <i>sa</i>	ह <i>ha</i>		

Анусвара [ʼ]. *ṁ* ; висарга [ː]. *ḥ*:

- „анусварата“, която се бележи със знака [ʼ] и се реализира пред съгласните от първите пет групи като съответната носова съгласна, а в останалите случаи като назализация на гласна. В транскрипцията се отбелязва с (*ṁ*);
- „висаргата“, която се бележи със знака [ː] и се реализира като леко придихание (обикновено в края на думата отбелязва се с (*ḥ*)у).

Забележки

1. Буквите अ, आ, ओ, औ, झ и ञ се срещат още със следните варианти, съответно अ, आ, ओ, औ, ऋ, и ए.
2. Буквите за съгласни в писмеността деванагари включват и гласната अ (*a*), напр. क се чете (*ka*). Това अ (*a*) се нарича *вградено*. Знакът [˘] наречен „халант“, поставен под съгласната, премахва *вграденото* अ (*a*).

ЛИГАТУРИ

Лигатурите са форми на слято писане на буквите, отговарящи на съгласни звукове. Тук е даден списък на най-важните лигатури, които се срещат в санскритската литература:

क्क(*кка*), क्ख (*ккха*), क्त (*кта*), क्य (*кйа*), क्क (*кра*);

क्ष (*кша*), ख्य (*кхйа*);

ग्ग (*гга*), ग्द (*гда*), ग्म (*гма*), ग्य (*гхйа*), घ (*гхра*);

ङ्क (*ṅка*), ङ्ख (*ṅкха*), ङ्ग (*ṅга*), ङ्घ (*ṅgha*);

च्च (*чча*), च्छ (*ччха*), च्छ (*ччхра*), च्य (*чйа*);

ज्ञ (джджа), ज्ञ (джджжа), ज्ञ (джња), ज्ञ (джжа), ज्ञ (джва);
 ज्ञ (нча), ज्ञ (нча), ज्ञ (нджа);
 ङ (нча), ङ (нча), ङ (нда), ङ (нда);
 क (тка), क (त्ता), क (त्ता), क (त्त्वा), क (त्ता), क (त्ता), क, क (тра);
 ल (त्वा), ल (त्सा), ल (त्था);
 द (दा), द (दा), द (दा), द (दा), द (दा), द (दा);
 ध (धना), ध (धमा), ध (धया), ध (धरा), ध (धवा);
 न (न्ता), न (न्ना), न (न्ना), न (न्ना);
 प (न्त), प (न्ता), प (न्त), प (न्ता);
 ब (ब्दा), ब (ब्ना), ब (ब्ना) भ (ब्था), भ (ब्था);
 म (म्बा), म (म्भा) म (म्था);
 य (य्या), ल (ला), ल (ला), व (व्या), व (व्या);
 श (शा), श (शा), श (शा), श (शा);
 ष (षा), ष (षा), ष (षा), ष (षा);
 स (सा), स (सा), स (सा), स (सा), स (सा);
 ह (हना), ह (हमा), ह (हया), ह (हरा), ह (हला), ह (हवा).

УКАЗАНИЯ ЗА ПОЛЗВАНЕ НА РЕЧНИКА

1. Думите в речника са подредени по реда на азбуката деванагари. Анусварата [ʌ] и висаргата [ː] в азбучния ред следват след гласните и предхождат съгласните. Транслитерацията на кирилица е дадена с курсив.
2. Арабските цифри, последвани от точка, разграничават отделните значения на думата. Римските цифри се използват за разграничаване на омонимните форми, а също и навсякъде, където е необходимо за яснотата на изложението.
3. Граматическите и други сведения например *м.*, *ж.*, *ср.* и т.н. (вж. списъка на съкращенията), се дават след транслитерацията или след римските цифри, а ако се отнасят само до отделно значение на думата – след арабските цифри. Специалните термини, където е необходимо, са снабдени с условни съкращения (*астр.*, *бот.*, *грам.* и т.н.).
4. Когато думата се употребява като съществително и прилагателно, първо се дават значенията на прилагателното.
5. Значенията на думата се подреждат според тяхната важност и честота на употреба. В някои случаи е направено изключение от това общо правило.

6. Съществителните и прилагателните се дават в тяхната основна форма. За падежните форми *вж.* Приложение I.
7. Формите за женски род обикновено се дават като отделни думи.
8. При глаголите след транскрипцията (или евентуална римска цифра) с арабска цифра се отбелязва групата на глагола, а с главна буква – неговият залог (например 1А, 4П, 3У и т.н. – *вж.* списъка на съкращенията).
9. Анусварата [ʱ] се използва пред च, र, ल, व, श, ष, स, ह. Пред останалите съгласни се използват съответните носови съгласни.

СЪКРАЩЕНИЯ

А. – среден залог атманепада
анат. – анатомия
астр. – астрономия
бот. – ботаника
в. – век
вж. – вижте
геогр. – география
грам. – граматика
дв. ч. – двойнствено число
драм. – драма
ед. ч. – единствено число
ж. – женски род
зоол. – зоология
и др. – и други
и т.н. – и така нататък
йог. – йога
л. – лице
м. – мъжки род
мат. – математика
мед. – медицина
межд. – междуметие
мест. – местоимение
мин. прич. – минало причастие

стр. прич. – страдателно причастие
мит. – митология
мн. ч. – множествено число
напр. – например
нар. – наречие
наст. – наставка
нескл. – несклоняемо
П. – действителен залог (парасмайпада)
поет. – поезика
предл. – предлог
предст. – представка
прил. – прилагателно име
р. – река
рел. – религия
рет. – реторика
собств. – собствено име
ср. – среден род
срв. – сравни
същ. – съществително име
У. – двата залога (убхайапада)
фил. – философия
част. – частица
числ. – числително име

अ

अ *a* **I.** първата буква от азбуката деванагари **II.** първият от трите звука на свещената сричка Ом (अ + उ + म्) **III. предст.** **1.** подобие, сходство; **2.** отсъствие, отрицание; **3.** разлика, разграничение; **4.** намаление; **5.** нередност; **6.** противоположност **IV. межд.** часрица, която изразява **1.** съжаление; **2.** упрек; **3.** обръщение; **4.** забрана **V. грам.** глаголен аугмент за образуване на минали времена (вж. приложението)

अक्रणिन् *аринин* прил. незадължен, свободен от дългове

अंश् (*амши*) 10 У дяля, разпределям

अंश *амша* м. **1.** дял, част, пай; **2.** наследствен дял; **3. мат.** числител на дроб; **4. геогр.** градус на ширина; **5.** съставна част

अंशक *амшака* м. притежаващ дял, сънаследник; **2.** дял, съставна част

अंशयितृ *амшайитри* м. делител

अंशु *амшу* м. **1.** част, пай; **2.** край на нишка; **3.** лъч; **4.** светлина; **5.** слънце; **6.** орнамент, украшение; **7.** дреха

अंशुक *амшука* ср. **1.** дреха; **2.** фин. копринен плат

अंशुमत् *амшумат* **I.** прил. лъчезарен, сияен **II.** м. слънце

अंशुमन्त् *амшумант* вж. अंशुमत्

अंशुमान् *амшуман* собств. име на внука на цар Сагара от слънчевата династия

अंशुमालिन् *амшумалин* м. слънце

अंशुल *амшула* прил. сияен, лъчезарен, блестящ

अंस् *амс* 10П. вж. अंश्

अंस *амса* м. **1.** рамо; **2.** част

अंसत्र *амсатра* ср. броня, ризница

अंसल *амсала* прил. силен, могъщ, със силни рамене

अंह *амх* 1А. отивам, тръгвам

अंहति *амхати* ж. **1.** подарък; **2.** нужда; **3.** бедствие; **4.** безпокойство

अंहि *амхри* м. **1.** стъпало; **2.** корен на дърво

अक् *ак* 1П. **1.** отивам; **2.** пълзя

अकम् *акам* ср. **1.** нещастие; **2.** болка; **3.** беда; **4.** грях

अकच *акача* прил. плешив

अकर *акара* прил. **1.** безрък, сакат; **2.** освободен от данъци; **3.** бездеен

अकरणम् *акараңат* ср. **1.** безделие; **2.** неизпълнение; **3.** пропускане

अकरणि *акараңи* ж. **1.** неуспех; **2.** безнадеждност; **3.** разочарование

अकरुण *акаруңа* прил. безжалостен, жесток

अकर्णम् *акарңам* прил. **1.** безух; **2.** глух

अकर्तन *акартана* прил. нисък

अकर्मन् *акарман* прил. **1.** бездеен, мързелив; **2.** зъл, низък; **3.** грешен, порочен

अकर्मक *акармака* прил. грам. непреходен
 अकर्मण्य *акармаṅья* прил. 1. бездеен; 2. безполезен
 अकल *акала* прил. единен, неделим
 अकल्क *акалка* прил. 1. чист, без утайка; 2. безгрешен, негреховен
 अकल्का *акалка* ж. лунна светлина
 अकल्य *акаल्या* прил. болен, нездрав
 अकस्मात् *акасмāt* нар. 1. внезапно, неочаквано, изведнъж; 2. случайно
 अकाण्ड *акāṇḍa* прил. случаен, неочакван, внезапен
 अकाण्डम् *акāṇḍam* нар. безпричинно
 अकाम *акāма* прил. нежелает, непривързан, необичащ
 अकार *акāra* м. буквата или звукът अ
 अकारण *акāraṇa* прил. безпричинен, необоснован
 अकार्य *акārya* I. прил. нереден, неправилен II. ср. нередност
 अकाल *акāla* I. прил. ненавременен, преждевременен II. ср. 1. суша; 2. неподходящо време
 अकिञ्चन *акийчана* прил. непритежаващ нищо, съвсем беден, безпаричен, неимотен, лишен
 अकिञ्चित्कर *акийчиткара* прил. бездеен, нематериален, безпомощен
 अकीर्ति *акīrti* ж. 1. безчестие, позор; 2. лоша репутация

अकुण्ठ *акунṭха* прил. 1. остър; 2. неизхабен, неизносен; 3. силен, стабилен
 अकुशल *акушала* прил. 1. неблагоприятен; 2. злощастен, злополучен
 अकूपार *акūpāra* м. 1. море; 2. слънце; 3. мит. костенурка, която поддържа света
 अकृत *акрита* прил. 1. ненаправен, несътворен, неприготвен; 2. непълен, незавършен; 3. незрял, недоразвит
 अकृतज्ञ *акритаджña* прил. неблагодарен
 अकृतज्ञता *акритаджñatā* ж. неблагодарност
 अकृपण *акрипаṇa* прил. разточителен, прахоснически
 अक्का *акkā* ж. майка
 अकूर *акрūra* I. прил. милостив II. собств. име на чичо на Кришна
 अक्ष *акши* 1.5П. 1. постигам, достигавам; 2. прониквам, промъквам (се); 3. натрупвам, събирам
 अक्ष *акша* м. 1. ос. 2. вал; 3. каруца, колесница; 4. зар; 5. игра на зарове; 6. съдебен процес; 7. змия; 8. сяпороден човек; 9. бот. вид растение (विभीताकी . бибихитаки, Terminalia Belerica)
 अक्षत *акшата* I. прил. 1. неповреден, ненаранен; 2. невредим, цял II. м. ориз, използван при религиозни церемонии
 अक्षता *акшатā* ж. девица
 अक्षन् *акшан* ср. око
 अक्षम *акшама* прил. 1. негоден, неспособен; 2. нетърпелив

अक्षमा *акшамā* ж. 1. нетърпелив; 2. гняв
 अक्षय *акшайа* прил. нетленен, вечен
 अक्षय्य *акшаййа* прил. вж. अक्षय
 अक्षर *акшара* I. прил. 1. вечен, неразрушим; 2. стабилен; 3. непресъхващ II. м. мит. собств. име на Шива, Вишну; ср. 1. буква; 2. сричка; 3. дума; 4. звук, гласен звук; 5. документ, писмо; 6. вода; 7. небе
 अक्षरशः *акшараशाх* нар. буквално, дословно
 अक्षि *акши* ср. око
 अक्षिकुट *акшикута* м. зеница
 अक्षुण्ण *акшунна* прил. 1. цялостен, несъкратен; 2. непобедим
 अक्षेत्र *акшетра* I. прил. обезземлен, лишен от ниви II. ср. лоша нива, необработена земя
 अक्षोट *акшота* м. орех
 अक्षौहिणी *акшаухиणी* ж. голяма армия, състояща се от 21 870 колесници, 21 870 слона, 65 610 конника и 109 350 пехотинеца
 अखण्ड *акханда* прил. 1. неразпокъсан; 2. цял, пълен
 अखात *акхата* I. прил. 1. непогребан; 2. незаровен II. м. ср. езеро
 अखिल *акхила* I. прил. 1. цял, непокътнат; 2. непрекъснат II. ср. вселена
 अखेटिक *акхетика* м. 1. дърво; 2. ловно куче
 अग् *аг* I. лъкатуша
 अग *ага* I. прил. неспособен да се движи II. м. 1. дърво; 2. планина; 3. змия; 4. слънце

अगति *агати* I. прил. 1. спрян, неподвижен; 2. безпомощен; 3. безизходен II. ж. 1. безпомощност; 2. безизходност
 अगतिका *агатикā* прил. безизходен
 अगद *агада* I. прил. здрав II. м. 1. лекарство; 2. здраве; 3. наука за противоотровите
 अगदकार *агадакар* м. лекар
 अगम *агама* вж. अग
 अगम्य *агамйа* прил. 1. недостъпен, недостижим; 2. неразбираем, непонятен
 अगस्ति *агастхи* вж. अगस्त्य
 अगस्त्य *агастйа* м. 1. собств. име на мъдрец, автор на някои химни от Ригведа; 2. име на звездата Канопус
 अगाध *агадха* прил. 1. много дълбок, бездънен; 2. безмерен
 अगार *агара* м., ср. дом
 अगिर *агира* м. рай, слънце, огън
 अगुण *агуна* I. прил. 1. лишен от добродетели; 2. безполезен II. м. недостатък, лоша черта
 अगुरू *агурӯ* I. прил. 1. лек; 2. нямащ учител II. м., ср. алое
 अगृह *агриха* м. 1. бездомен скитник; 2. отшелник
 अगोचर *агочара* I. прил. 1. неувловим за сетивата; 2. невидим, непознаваем II. м. собств. име на Брахма
 अग्नि *агни* м. 1. огън; 2. мит. собств. име на бога на огъня, едно от главните ведически божества; 3. погребална влада; 4. гняв; 5. злато; 6. жлъчка

अग्निपुराण *агнипурāна* ср. една от 18-те Пурани
 अग्र *агра* прил. 1. пръв, преден; 2. важен, главен
 अग्रज *аграджа* I. прил. първороден II. м. по-голям брат
 अग्रतः *агратах* нар. 1. отпред, начело; 2. в присъствието на; 3. първо, най-напред
 अग्रिम *агрима* прил. 1. първи, главен; 2. старши
 अघ *агх* 10. У. причинявам зло, съгрешавам
 अघ *агха* ср. 1. грях; 2. злодеяние, престъпление; 3. бедствие, нещастие; м. мит. собств. име на демон, пълководец на Канса
 अघर्म *агхарма* прил. студен
 अघोष *агхоша* I. прил. беззвучен, тих II. м. 1. беззвучност; 2. първите две букви от всяка група и буквите श,ष,स от азбуката देवानाгари
 अङ्क *анк* I. 1A. лъкатуша II- 10У. 1. бележа; 2. пресмятам; 3. позоря
 अङ्क *анка* м. 1. skut; 2. знак, марка; 3. цифра; 4. число; 5. страна; 6. драм. акт, действие от драма; 7. един от десетте видове драма
 अङ्कन *анкана* ср. 1. печат, отпечатък; 2. знак, символ; 3. подпечатване
 अङ्कुट *анкута* м. ключ
 अङ्कुर *анкура* ср. 1. израстък, филиз; 2. вода; 3. кръв; 4. коса
 अङ्कुश *анкуша* м. 1. остен (за подкарване на слонове); 2. шип

от желязо; 3. контрол; 4. контролор
 अङ्कोलिका *анколикā* ж. прегръдка
 अङ्ख *анкх* 10П. 1. пълзя, влача се; 2. прилепвам се, прегръщам; 3. спирам
 अङ्ग *анг* 1П. 1. вървя, ходя; 2. обикалям
 अङ्ग *анга* I. м. 1. име на страна на брега на река Ганг; 2. мн. ч. жителите на тази страна; ср. 1. тяло; 2. част на тялото; 3. част, отдел; 4. грам. основа II. нар. 1. наистина; 2. разбира се, несъмнено
 अङ्गण *ангаṇа* ср. двор
 अङ्गद *ангада* I. ср. гривна II. м. собств. име на сина на Лакшмана; 3. собств. име на сина на Бали
 अङ्गान *ангана* ж. 1. жена; 2. кравица
 अङ्गराग *ангарāга* м. козметически средства
 अङ्गार *ангāра* м., ср. 1. дървени въглища; 2. астр. Марс; 3. червен цвят
 अङ्गारक *ангāрака* м., ср. вж. अङ्गार
 अङ्गारि *ангāри* ж. 1. мангал; 2. сутиен
 अङ्गारिका *ангāрикā* ж. 1. мангал; 2. стъбло на захарна тръстика
 अङ्गिका *ангикā* ж. сутиен
 अङ्गीकरण *ангīкараṇа* ср. 1. одобрение, приемане; 2. съгласие; 3. обещание, задължаване
 अङ्गीकार *ангīkāра* м. вж. अङ्गीकरण
 अङ्गु *ангу* м. ръка

अङ्गुरि *ангури* ж. пръст
 अङ्गुरी *ангурй* ж. вж. अङ्गुरि
 अङ्गुल *ангула* м. 1. пръст; 2. палец; 3. мярка, равна на ширината на палеца или на осем ечемичени зърна; 4. цел
 अङ्गुलि *ангули* ж. 1. пръст; 2. палец
 अङ्गुष्ठ *ангуштха* м. палец
 अङ्गूष *ангуша* м. 1. мангуста; 2. стрела
 अङ्घ *ангх* 1. А. 1. отивам; 2. започвам; 3. бързам
 अङ्घस् *ангхас* ср. грях
 अच् *ач* I. 1У. 1. отивам, вървя; 2. моля; 3. уважавам, почитам II. м. грам. термин за означаване на гласните
 अचण्ड *ачаңда* прил. тих, кротък, послушен
 अचर *ачара* прил. неподвижен
 अचल *ачала* I. прил. стабилен, неподвижен, постоянен II. м. 1. планина; 2. скала
 अचला *ачалā* ж. земя
 अचित्त *ачиттā* прил. 1. немислим, невъобразим; 2. глупав, безумен
 अचिर *ачира* I. прил. 1. краткотраен; 2. нов II. нар. бързо, скоро, току-що
 अचिरात् *ачирāt* нар. вж. अचिर II.
 अचिरेण *ачиреңа* нар. вж. अचिर II.
 अचेतन *ачетана* прил. 1. неодушевен, безжизнен; 2. припаднал
 अच्छ *аччха* I. прил. ясен, чист, прозрачен, бистър II. м. мечка III. нар. около, близо

अच्छिन्न *аччхинна* прил. 1. непрекъснат; 2. неделим; 3. цял, непокъснат; 4. неотрязан
 अच्छोटन *аччхотана* ср. лов, ловуване
 अच्युत *ачйута* I. прил. 1. непоколебим; 2. постоянен, вечен II. м. собств. име на Вишну и Кришна
 अज *адж* 1П. 1. вървя; 2. вода; 3. хвърлям
 अज *аджа* I. прил. нероден II. м. 1. принуждение; 2. движение; 3. постъпка; 4. пастир; 5. епитет на Вишну, Шива, Брахма и други богове; 6. собств. име на цар от слънчевата династия, баща на Дашаратха и дядо на Рāmā
 अजका *аджакā* ж. яре
 अजगर *аджагара* м. голяма змия, боа
 अजड *аджада* прил. здравомислец, разумен
 अजन *аджана* I. прил. празен, пуст II. м. безлюдие
 अजनि *аджани* ж. път
 अजम्भ *аджамбха* I. прил. беззъб II. м. 1. жаба; 2. слънце
 अजय *аджайа* I. прил. непобедим.
 अजर *аджара* прил. нестареещ, вечномлад; 2. вечен
 अजरन्त *аджарант* вж. अजर
 अजर्य *аджарйа* вж. अजर
 अजस्र *аджасра* прил. непрестанен, постоянен
 अज *аджа* ж. коза
 अजाजि *аджāджи* ж. бот. черен ким
 अजानि *аджāни* м. вдовец

अजानिक *аджāника* м. козар
 अजावि *аджāви* м. мн. ч. кози и овце
 अजित *аджита* прил. 1. непобедим; 2. епитет на Вишну, Шива и Буда
 अजिन *аджина* ср. 1. кожата на черна антилопа; 2. вид кожена кесия или мех
 अजिर *аджира* I. прил. бързо II. ср. 1. двор; 2. тяло; 3. въздух, вятър; 4. жаба
 अजिरम् *аджирам* нар. бързо, скоро
 अजिरा *аджирā* ж. епитет на Дурга
 अजिर्ण *аджирṇа* I. прил. не-смяян, неасимилиран, неразложен II. ср. лошо храносмилане, стомашно разстройство
 अज्ञ *аджñа* прил. 1. незнаещ, неопитен; 2. невеж, глупав
 अज्ञात *аджñāта* прил. неизвестен, непознат
 अज्ञान *аджñāна* I. прил. невеж, глупав II. ср. невежество
 अञ्च् *аṅч* I. 1У. 1. огъвам; 2. вървя, обикалям; 3. почитам, уважавам; 4. желая; 5. мърморя, говоря неразбрано II. 10У. про-явявам, разкривам
 अञ्चल *аṅчала* м. край, ръб (на дреха)
 अञ्ज *аṅдж* 7. II. 1. намазвам; 2. украсявам; 3. изяснявам; 4. сияя; 5. почитам, уважавам
 अञ्जना *аṅджана* I. м. име на слона, който пази западната посока II. ср. 1. мехлем, помада; 2. черен грим за вежди; 3. мастило; 4. огън; 5. нош

अञ्जना *аṅджанā* ж. собств. име на майката на Хануман
 अञ्जलि *аṅджали* м. 1. двете шепи, събрани заедно; 2. мярка за зърно; 3. знак за поздрав; 4. молитва
 अञ्जलिका *аṅджалиकā* ж. мишле
 अञ्जस् *аṅджас* ср. мехлем, мазило
 अञ्जस *аṅджаса* прил. честен, прям
 अञ्जसा *аṅджасā* нар. 1. правилно; 2. наистина
 अञ्जीर *аṅджīра* м. ср. смокиня
 अट् *аṭ* 1П. бродя, скитам
 अट् *аṭа* прил. скитнически
 अटन *аṭана* ср. бродене, странстване
 अटवि *аṭави* ж. гора
 अट्ट *аṭṭ* 1А. 1. убивам; 2. пресътпявам, нарушавам
 अट्ट *аṭṭа* I. прил. висок, гръмък; 2. сух II. м. 1. кула; 2. пазар; 3. дворец; ср. варен ориз
 अट्टहास *аṭṭахāса* м. силен или гръмък смях
 अट्टालिका *аṭṭāликā* ж. дворец
 अड्डन *аḍḍана* ср. щит
 अण् *аṅ* I. 1П. звуча II. 4А. 1. дишам; 2. живея
 अणि *аṅи* м. 1. върхът на игла; 2. ос; 3. граница
 अणु *аṅу* I. прил. 1. съвсем малък; 2. фин, тънък II. м. 1. атом; 2. мит. собств. име на Шива; 3. миг
 अण्ड *аṅда* ср. 1. яйце; 2. тестиси; 3. скротум
 अंडज *аṅдаджа* I. прил. роден от яйце II. м. същество, родено от яйце: птица, змия, гущер и др.

अण्डालु *а̀ндѝ́лу* ж. риба
 अण्डीर *а̀ндѝ́ра* м. напълно раз-
 вит мъж; 2. силен човек
 अत् *ат* ІП. 1. вървя, разхождам
 се; 2. бродя; 3. достигам; 4.
 връзвам
 अतट *ата̀та* І. прил. стръмен ІІ.
 м. 1. пропаст; 2. стръмна скала
 अतथा *ата̀तхѝ* нар. неправилно,
 невярно
 अतन्त्र *ата̀нтра* прил. 1. без-
 струнен (за музикален инстру-
 мент); 2. невъздържан
 अतन्द्र *ата̀ндра* прил. 1. буден; 2.
 неуморим
 अतर्क *ата̀рка* прил. нелогичен,
 неаргументиран
 अतल *ата̀ла* І. прил. бездънен
 ІІ. м. епитет на Шива; ср. име на
 един от подземните светове
 अतस् *ата̀с* нар. 1. сравнено с; 2. за-
 това, поради тази причина; 3. от
 това място; 4. след това
 अतस *ата̀са* ср. 1. вятър; 2. въз-
 дух; 3. душа
 अतसी *ата̀сѝ* ж. лен
 अति *ати* І. нар. 1. отвъд; 2. мно-
 го, извънредно ІІ. предст. 1. из-
 вънредно, свръх, прекалено; 2.
 отвъд; 3. над
 अतिकथा *ати́катахѝ* ж. 1. преу-
 величен разказ; 2. безсмислен
 разговор
 अतिकर्षण *ати́карѝणा* ср.
 свръхусилие
 अतिकाय *ати́каѝя* прил. с нео-
 бикновени размери, гигантски
 अतिकृच्छ *ати́крѝчхра* прил. из-
 вънредно труден

अतिक्रम *ати́крама* м. 1. преми-
 наване, прекрачване; 2. промеж-
 дутък (от време); 3. нарушение;
 4. несполука, грешка; 5. бурна
 атака
 अतिक्रमण *ати́крама̀णा* ср. 1.
 преминаване (на времето); 2.
 невнимание; 3. обида; 4. нару-
 шение, престъпление
 अतिग्रह *ати́граха* І. прил. нераз-
 бираем ІІ. м. обект на сетивата
 अतिग्रह *ати́ग्रѝха* м. вж. अतिग्रह
 अतिचार *ати́чѝра* м. 1. наруше-
 ние; 2. преминаване, престъп-
 ване; 3. астр. ускорено движе-
 ние на планети; преминаване от
 един зодиакален знак към друг
 अतिचिरम् *ати́чирам* нар. твърде
 дълго
 अतिडीन *ати́дѝна* ср. необикно-
 вен полет (за птици)
 अतितृष्ण *ати́तृ̀ष्णा* ж. из-
 вънмерна алчност, прекалена
 лакомия
 अतिथि *ати́тхи* м. 1. пътник,
 странник; 2. гост
 अतिदीर्घ *ати́дѝर्गха* прил. много
 дълъг
 अतिपञ्चा *ати́пай̀чѝ* ж. момиче
 над пет години
 अतिपत्र *ати́патра* м. тиково
 дърво
 अतिपातक *ати́पѝताка* м. 1. от-
 вратителен грях; 2. кръвосме-
 шение
 अतिपत्रिन् *ати́патин* прил. по-
 бърз, изпреварващ
 अतिप्रगे *ати́праге* нар. рано су-
 трин, в ранни зори

अतिबल *атибала* прил. много силен
 अतिभी *атибхи* ж. светкавица
 अतिभूमि *атибхуми* ж. висша степен, апогей
 अतिमति *атимати* ж. високомерие
 अतिमान *атимана* м. вж. अतिमति.
 अतिमुखर *атимукхара* прил. много бърбурив
 अतिमुक्त *атимукта* прил. 1. напълно освободен; 2. неплодороден
 अतिरिक्त *атирикта* прил. 1. превъзходен; 2. прекомерен, прекален
 अतिरूच *атируч* м. коляно
 अतिरोमश *атиромаша* I. прил. много космат II. м. 1. дива коза; 2. голяма маймуна
 अतिवादन् *ативадан* прил. много приказлив
 अतिविकट *ативиката* прил. много свиреп
 अतिवृष्टि *ативришти* ж. силен дъжд
 अतिव्याप्ति *ативийанти* ж. недопустимо разширяване сферата на действие на принцип, правило и др.
 अतिशयिन् *атишайин* прил. превъзходен
 अतिसर *атисара* м. ръководител
 अतिसर्व *атисарва* прил. превъзхождащ всичко
 अतिसार *атисара* м. мед. дизентерия
 अतीत *атита* прил. 1. минал, преминал; 2. мъртъв
 अतीन्द्रिय *атиндрийа* I. прил. непознаваем за сетивата II. м. ду-

хът, или Пуруша (в Санкхйа); ср. 1. природата, или Прадхана (в Санкхйа); 2. умът (във Веданта)
 अतुल *атула* прил. ненадминат, несравним, неподобен
 अतेजस् *атеджас* прил. 1. неярък, мъждукащ; 2. слаб; 3. незначителен
 अत्ता *атта* ж. 1. майка; 2. по-голяма сестра; 3. свекърва
 अत्यन्त *атянта* прил. 1. извънмерен; 2. продължителен, безкраен; 3. съвършен, абсолютен
 अत्या *атийа* ж. кобила
 अत्यारूढ *атийарудха* прил. 1. прекалено властен; 2. високомерен
 अत्युक्ति *атийукти* ж. преувеличение, хипербола
 अत्र *атра* нар. 1. тук, на това място; 2. в това отношение, в този случай; 3. в това време; 4. след това
 अत्रि *атри* I. прил. 1. поглъщащ, изяждащ; 2. изнуряващ II. собств. име на един от седемте мъдреци, автор на много ведически химни, духовен син на Брахма
 अथ *атха* нескл. 1. сега (в началото на книга, глава); 2. след това; 3. ако, да предположим, в случай, че; 4. и, също така; 5. вероятно, може би
 अथर्वन् *атхарван* м. 1. жрец (извършващ обряди, свързани с огъня и сома); 2. собств. име на един от Праджапатите, най-големият син на Брахма, жрец и митически автор на „Атхарваведа“

अथर्ववेद *атхарваведа* м. една от четирите Веди
 अद् *ад* 2П. 1. ям, поглъщам; 2. разрушавам
 अदन्त *аданта* прил. беззъб
 अदभ्र *адабхра* прил. 1. обилен; 2. достатъчен
 अदस् *адас* мест.; 1. онзи; 2. той
 अदाय *адайа* прил. нямащ право на дял
 अदिति *адити* ж. 1. земя; 2. реч; 3. крава; 4. мит. собств. име на майката на боговете
 अदृष्ट *адриш्टа* прил. 1. невидим, неосезаем; 2. непознаваем
 अदृष्टि *адриш्टи* I. ж. зло око, лош поглед II. прил. сляп
 अदेव *адева* прил. 1. необожествен; 2. безбожен, нерелигиозен, нечестив
 अद्धा *аддхā* нар. 1. правдиво, искрено; 2. сигурно, вярно; 3. очевидно, ясно
 अद्रि *адри* м. 1. планина; 2. скала, камък; 3. дърво; 4. гръм, мълния; 5. слънце; 6. облак
 अद्वितीय *адвитийа* прил. 1. безподобен, несравним; 2. сам, единствен
 अद्वैत *адвайта* I. прил. 1. недвойствен; 2. неизменен; 3. безподобен, уникален II. ср. фил.; 1. абсолютна, божествена истина; 2. монизъм
 अधम *адхама* прил. 1. най-нисш; 2. най-лош; 3. низък
 अधर *адхара* I. прил. 1. нисък, долен; 2. низък, отвратителен II. м. 1. долната част на тялото; 2. мн. ч. устни

अधरीण *адхарй̄на* прил. 1. низш; 2. оклеветен, очернен
 अधरेद्यु *адхаредй̄у* нар. завчера
 अधर्म *адхарма* м. 1. неправедност; 2. нечестност, несправедливост; 2. нечестиво деяние, нарушаване на дълга
 अधवा *адхавā* ж. вдовица
 अधस् *адхас* нар. 1. под, отдолу; 2. надолу
 अधस्तात् *адхастāt* нар. долу, надолу
 अधि *адхи* I. предст. свръх, над II. нар. горе, отгоре
 अधिक *адхика* прил. 1. добавъчен, допълнителен; 2. извънмерен; 3. превъзходен
 अधिकरण *адхикараṇа* ср. 1. назначаване; 2. отношение, връзка; 3. грам. съгласуване; 4. грам. местен падеж; 5. фил. субстанция, вещество 6. съд; 7. иск; 8. върховна власт
 अधिकरणिक *адхикараṇика* м. 1. съдия; 2. държавен служител
 अधिकर्मिक *адхикарма* м. надзирател на пазара
 अधिकाम *адхикāма* прил. страстен, сладострастен
 अधिकार *адхикāра* м. 1. надзор; 2. управление; 3. дълг, отговорност; 4. сила, власт; 5. право, привилегия
 अधिकारिन् *адхикāрин* прил. имащ власт
 अधिकृत *адхикṛита* I. прил. упълномощен II. м. длъжностно лице, чиновник
 अधिकृति *адхикṛити* ж. право, привилегия

अधिक्षेप *адхикшепа* м. обида, оскърбление
 अधिगत *адхигата* мин. прич.; 1. придобит, получен; 2. изучаван
 अधिगुण *адхигуна* прил. притежаващ превъзходни качества
 अधित्यका *адхитйакā* ж. геогр. плато
 अधिप *адхипа* м. 1. господар, цар; 2. управник
 अधिपत्नी *адхипатнī* ж. господарка
 अधिप्रज *адхипраджа* прил. многодетен
 अधिरोहिन् *адхирохин* прил. изкачващ се, издигащ се
 अधिवास *адхивāса* ср. 1. жилище, дом; 2. резиденция; 3. дреха
 अधीतिन् *адхīтин* прил. образован
 अधीन *адхīна* прил. зависим, подчинен
 अधीर *адхīра* прил. 1. страхлив, плашлив; 2. колеблив, непостоянен
 अधीवास *адхīвāса* ср. наметало, плащ
 अधीश *адхīша* м. върховен господар
 अधुना *адхунā* нар. сега, в този момент
 अधुनातन *адхунāтана* прил. съвременен
 अधृति *адхृति* ж. 1. разпуснатост, неконтролираност; 2. мъка
 अध्यक्ष *адхйакша* I. прил. осезаем, видим II. м. управител, надзирател
 अध्यवसाय *адхйавасāйа* м. 1. опит, усилие, налягане; 2. ре-

шение, умствено усилие; 3. постоянство, упоритост
 अध्यवसायिन् *адхйавасāйин* прил. решителен, непоколебим
 अध्यात्म *адхйātма* прил. персонален, отнасящ се до собственото „аз“
 अध्यापक *адхйāпака* м. учител
 अध्यापन *адхйāпана* ср. преподаване, обучаване, четене на лекции
 अध्याय *адхйāйа* м. 1. четене, изучаване; 2. глава на книга; 3. урок, лекция
 अध्यारूढ *адхйārūḍха* прил. 1. изкачен; 2. издигнат, повдигнат
 अध्यारूह *адхйārūх* I. изкачвам се
 अध्यारोपण *адхйārōпаṇа* ср. 1. издигане; 2. сеитба
 अध्याहार *адхйāхāра* м. 1. аргументиране; 2. извод, заключение
 अध्रुव *адхрува* прил. 1. непостоянен; 2. несигурен
 अध्वन् *адхван* м. 1. път; 2. пътешествие; 3. пространство; 4. разстояние
 अध्वर *адхвара* м. жертвоприношение, религиозна церемония
 अध्वर्यु *адхварйу* м. 1. свещеник; 2. Йаджурведа
 अन् *ан* I. предст. вж. अ III. 2,6 II.; 2. II. 1. дишам; 2. живея
 अन *ана* м. дишане
 अनक्ष *анакша* прил. сляп
 अनघ *анагха* прил. 1. невинен, без грехове; 2. безупречен, безгрешен
 अनङ्ग *ананга* I. прил. безтелесен, невежествен II. м. собств. име на бога на желанието Камадева

अनधिक *анадхика* прил. 1. постоянен, неизменен; 2. безграничен; 3. свършен
 अनन्त *ананта* I. прил. безкраен, вечен, неизчерпаем II. м. епитет на Шива, Кришна и други богове; 2. облак
 अनन्तर *анантара* прил. 1. непрекъснат; 2. продължителен; 3. безграничен, безкраен; 4. следващ
 अनन्तरम् *анантарам* нар. след, веднага след
 अनन्य *ананйа* прил. 1. еднакъв; 2. единствен; 3. неделим
 अनपत्य *анапатйа* прил. бездетен
 अनपत्रप *анапатрапа* прил. 1. безсрамен, безочлив; 2. дързък, нагъл
 अनपेक्ष *анапекша* I. прил. 1. невнимателен, небрежен; 2. безразличен; 3. безпристрастен, непредубеден
 अनपेक्षम् *анапекшам* нар. 1. невнимателно, небрежно; 2. независимо
 अनपेक्षा *анапекшā* ж. 1. неуважение; 2. невнимание, безразли
 अनभ्र *анабхра* прил. безоблачен
 अनर्गल *анаргала* прил. невъздържан, необуздан
 अनर्गथ *анаргатха* прил. 1. ненужен, безполезен; 2. безсмислен
 अनल *анала* м. 1. огън; 2. епитет на Агни
 अनलस *аналаса* прил. активен, работлив
 अनवद्य *анавадйа* прил. безпогрешен, безупречен, изряден

अनवधान *анавадхāна* I. ср. невнимание II. прил. невнимателен
 अनवरत *анаварата* I. прил. непрестанен, непрекъснат, вечен II. нар. непрестанно, непрекъснато
 अनवेक्षक *анавекшака* прил. невнимателен
 अनशन *анашана* ср. гладуване, постене
 अनश्वर *анашвара* прил. вечен, нетленен
 अनसूय *анасуйа* ж. незлобливост
 अनाकुल *анāкула* прил. 1. спокоен, хладнокръвен; 2. уравновесен
 अनागत *анāгата* I. прил. 1. непристигнал; 2. бъдещ II. ср. бъдеще
 अनात्मन् *анāтман* прил. 1. лишен от дух или ум; 2. недуховен; 3. अ अ неуравновесен
 अनात्मवत् *анāтмават* прил. невладеещ себе си, нямащ контрол над сетивата
 अनाथ *анāтха* прил. беззащитен, безпомощен, същ. сирак
 अनादर *анāдара* I. прил. безразличен, бездушен II. м. неуважение
 अनादि *анāди* прил. безначален, вечен
 अनामक *анāмака* прил. безименен
 अनामिका *анāмикā* ж. безименен пръст
 अनायास *анāйāса* прил. лесен
 अनार्य *анāрйа* I. прил. 1. низък, непочтен; 2. неарийски II. м. неариец

अनार्ष *анāрша* прил. 1. който не се отнася до Ришите; 2. неведически

अनावृष्टि *анāвृष्टि* ж. суша, засуха

अनाश्रव *анāшрава* прил. 1. неслужаш; 2. упорит, твърдоглав

अनास्थ *анāстха* ж. 1. безразличие; 2. неувереност; 3. неуважение

अनाहूत *анāхūта* прил. неканен

अनिकेत *аникета* прил. бездомен

अनिच्छ *аниччха* прил. нежелаещ

अनित्य *анитйа* прил. 1. преходен; 2. непостоянен, изменчив; 3. несигурен

अनिभृत *анибхрिता* прил. 1. публичен, открит; 2. нескромен, безсрамен; 3. нестабилен

अनित्त *анитта* прил. безпричинен, безпочвен

अनिमिष *анимища* I. прил. 1. нетрепващ, немигващ; 2. непоколебим, устойчив II. м. 1. бог; 2. риба; 3. епитет на Вишну

अनियत *анийата* прил. 1. необуздан; 2. неопределен; 3. случаен

अनियन्त्रण *анийантраṇа* прил. неконтролиран, свободен

अनियम *анийама* м. 1. неограниченост; 2. неопределеност

अनिरुद्ध *анируद्धа* I. невъзпрепятстван; 2. своенравен; 3. упорит II. м. шпионин

अनिर्णय *анирṇайа* м. нерешителност, колебливост

अनिर्वचनीय *анирвачанййа* I. прил. 1. непроизносим; 2. неизразим, неописуем II. ср. 1. фил. илюзия или *māyā* (във веданта); 2. светът

अनिल *анила* м. 1. вятър; 2. епитет на бога на вятъра

अनिलन् *анилан* м. змия

अनिशम् *анишам* нар. постоянно, непрекъснато

अनिश्चय *анишчайа* I. прил. нерешителен II. м. нерешителност

अनिष्ट *анишṭа* I. прил. 1. нежелан; 2. неблагоприятен; 3. лош, еъл; 4. злочест, нещастен II. ср. злочеста съдба

अनीक *анйика* м., ср. 1. войска; 2. битка, бой; 3. ред, линия

अनु *ану* нескл. 1. след, зад; 2. покрай, близо до; 3. с, заедно с

अनुक *анука* прил. 1. лаком, алчен; 2. похотлив, страстен

अनुकम्पा *анукампā* ж. състрадание, съжаление

अनुकरण *анукараṇa* ср. 1. подражание; 2. подобие, прилика

अनुकार *анукāра* вж. अनुकरण

अनुकाल *анукāла* прил. своевременно, навременен

अनुकीर्तन *анукйртана* ср. 1. провъзгласяване, обявяване; 2. споменаване; 3. разгласяване

अनुकूल *анукūла* прил. благоприятен

अनुक्षणम् *ануक्षणам* нар. 1. постоянно; 2. всеки момент, всеки път

अनुग *ануга* I. прил. следващ, последващ II. м. 1. слуга; 2. последовател

अनुग्रह *ануграहा* м. 1. услуга, любезност; 2. приемане, одобрение

अनुचर *анучара* м. слуга, прислужник

अनुचित *анучита* прил. 1. грешен, неправилен; 2. неприемлив, неподходящ
 अनुचिन्ता *анучинта* ж. 1. съсредоточаване, размишление; 2. припомняне
 अनुज *ануджа* I. прил. роден покъсно, младши II. м. по-млад брат
 अनुजीविन् *ануджйивин* I. прил. зависим II. м. слуга
 अनुज्ञा *ануджнйā* ж. 1. разрешение, позволение; 2. заповед, нареждане; 3. извинение, оправдание
 अनुतर्ष *анутарша* м. 1. жажда; 2. желание
 अनुताप *анутāпа* м. разкаяние, покаяние
 अनुत्तम *ануттама* прил. 1. най-висш; 2. превъзходен, ненадминат
 अनुत्तर *ануттара* прил. 1. основен, главен; 2. най-добър, превъзходен; 3. стабилен, твърд; 4. южен
 अनुदर *анудар* прил. 1. тънък, слаб; 2. имащ тънка талия
 अनुदर्शन *анударшана* ср. преглед
 अनुदार *анудāра* прил. 1. стиснат, свидлив; 2. привързан към съпругата си
 अनुदिनम् *анудинам* нар. всекидневно
 अनुदिवसम् *анудивасам* нар. вж. अनुदिनम्
 अनुदेश *анудеша* м. 1. указание; 2. нареждане; 3. заповед
 अनुध्यान *анудйāна* ср. 1. мислене, размишление, медитация; 2. спомен, припомняне

अनुनासिक *анунāсика* I. прил. носов, произнесен носово II. м. носов призвук
 अनुपथ *анупатха* I. прил. следващ пътя II. нар. по пътя
 अनुपधि *анупадхи* прил. откровен
 अनुपम *анупама* прил. несравним
 अनुपयुक्त *анупайукта* прил. 1. непригоден; 2. недостоеен
 अनुपलब्धि *анупалабдхи* ж. фил. неразпознаване, невъзприемане
 अनुपस्थित *анупастхита* прил. отсъстващ
 अनुपस्थिति *анупастхити* ж. 1. отсъствие; 2. непаметливост, слаба памет
 अनुपहत *анупахата* прил. 1. повреден; 2. неизползван, нов; 3. чист, прочистен
 अनुपातक *анупāтака* ср. ужасно престъпление: убийство, кражба, прелюбодеяние, изнудване и др.
 अनुपुरुष *анупуруша* м. последовател
 अनुपूर्व *анупūrва* прил. 1. нормален, симетричен; 2. пореден, последователен
 अनुपूर्वशः *анупūrवाशाः* нар. последователно
 अनुप्रयोग *анупрайога* м. 1. допълнителна употреба; 2. повторение
 अनुप्रसक्ति *анупрасакти* ж. 1. много силна привързаност; 2. тясна логическа връзка (на думи)
 अनुप्रास *анупраса* лит. алитерация

अनुबन्ध *анубандха* м. 1. връзка; 2. привързаност; 3. непрекъснатост

अनुभव *анубхава* м. 1. възприятие; 2. знание от лично наблюдение; 3. опит; 4. чувство; 5. резултат

अनुभाव *анубхāва* м. 1. достойнство; 2. поет. външна проява на чувство (чрез поглед, жест и др.); 3. сила, мощ; 4. силна вяра

अनुभवक *анубхавака* прил. 1. разбираем; 2. значителен

अनुभूति *анубхūти* ж. вж. अनुभव
अनुभ्रातृ *анубх्रāтри* м. по-малък брат

अनुमति *анумати* ж. разрешение, позволение, одобрение

अनुमान *анумāна* ср. 1. предположение; 2. догадка; 3. аналогия

अनुमिति *анумити* ж. вж. अनुमान
अनुमोदन *анумодана* ср. съгласие, одобрение, приемане

अनुयातृ *ануйāтри* м. последовател

अनुयोग *ануйога* м. 1. въпрос; 2. изпит; 3. старание, усилие; 4. коментар, тълкуване

अनुरक्त *ануракта* прил. 1. цветен; 2. червен, зачервен; 3. радостен; 4. спокоен; 5. влюбен

अनुरक्ति *ануракти* ж. 1. любов, привързаност; 2. преданост

अनुरञ्जक *анурайнджака* прил. приятен, доставящ удоволствие

अनुरति *анурати* ж. вж. अनुरक्ति
अनुराग *анурāга* м. 1. любов, привързаност; 2. червенина

अनुरात्रम् *анурāтрам* нар. всяка нощ

अनुरूप *анурūпа* прил. 1. подобен, приличаш; 2. съответстващ, подходящ

अनुरोध *ануродха* м. 1. отстъпчивост; 2. изпълняване на нечий желания; 3. молба; 4. мислене; 5. съблюдаване на правилата

अनुरोधिन् *ануродхин* прил. услужлив, вежлив, отстъпчив

अनुलाप *анулāпа* м. повторение, тавтология

अनुलस *ануласа* м. паун

अनुलोम *анулома* прил. правилен, нормален, в естествен ред

अनुलोमन् *ануломан* нар. в естествен ред

अनुवर्तिन् *анувартин* прил. 1. следващ; 2. послушен, покорен

अनुवाक *анувāка* м. 1. раздел на ведически текст; 2. урок

अनुवाद *анувāда* м. 1. повторение; 2. потвърждение; 3. превод

अनुवादिन् *анувāдин* прил. 1. повтарящ; 2. превеждащ

अनुवारम् *анувāрам* нар. 1. понякога; 2. многократно, често

अनुवासित *анувāсита* прил. ароматен, ухаещ

अनुवित्ति *анувитти* ж. 1. заключение; 2. придобиване

अनुवृत्ति *анувритти* ж. 1. одобрение, съгласие; 2. следване; 3. повторение; 4. задоволяване, удовлетворяване; 5. подражание; 6. фил. постоянност (във веданта, като признак на реалността)

अनुवेलम् *анувелам* нар. 1. понякога; 2. постоянно

अनुव्रत *ануврата* прил. 1. верен, привързан; 2. молещ
 अनुशय *анушайа* м. 1. разкажание, угризение; 2. омраза; 3. силна привързаност
 अनुशासक *анушāсака* прил. 1. управляващ; 2. обучаващ
 अनुशासन *анушāсана* ср. 1. съвет; 2. правило, закон; 3. заповед; 4. дисциплина; 5. документ; 6. присъда
 अनुशिष्टि *анушишти* ж. 1. обучение; 2. заповед
 अनुषक्त *анушакта* прил. свързан, привързан
 अनुष्टुति *ануштити* ж. похвала, възхвала
 अनुसन्धान *анусандхāна* ср. 1. изследване, изучаване; 2. изпитване; 3. цел, план
 अनुसर *анусар* ІІІ. следвам, преследвам
 अनुसरण *анусарāна* ср. 1. следване; 2. преследване; 3. обичай; 4. прилика, сходство
 अनुसार *анусāра* м. *вж.* अनुसरण
 अनुसेवा *анусевā* ж. служба, прислужване
 अनुस्मृति *анусмрити* ж. скъп спомен
 अनुस्यूत *анусйута* прил. 1. вплетен, вшит; 2. тясно свързан
 अनुस्वार *анусвāра* м. носов звук (отбелязва се с точка над хоризонталната линия и се отнася до предходната гласна)
 अनूप *анūпа* І. прил. 1. воден; 2. блатен ІІ. м. 1. бряг; 2. тресавище

अनृत *анрिता* І. прил. неистинен ІІ. ср. лъжа, измама
 अनेक *анека* прил. 1. много; 2. разнообразен
 अनेकधा *анекадхā* нар. разнообразно, по различни начини
 अनेकशः *анекашаः* нар. 1. многократно, често; 2. по различен начин
 अनेड *анеда* м. глупак
 अनेनस् *аненас* прил. невинен, безгрешен
 अनो *ано* част. не
 अनोकह *анокаха* м. дърво
 अनैक्य *анайкйа* ср. 1. множество; 2. разединение, анархия
 अन्त *анта* І. прил. 1. близък; 2. последен; 3. хубав, красив ІІ. м. 1. край, граница; 2. край, ръб; 3. връх; 4. близост, съседство; 5. смърт; 6. *грам.* последна сричка или буква на дума; 7. *грам.* последната дума в сложносъставна дума
 अन्तक *антака* І. прил. убийствен, разрушителен ІІ. м. смърт
 अन्ततः *антатаः* нар. 1. накрая; 2. частично; 3. вътре
 अन्तर *антар* нескл. 1. сред. между, посред, измежду; 3. вътре, в
 अन्तर *антара* І. прил. 1. вътрешен; 2. близък; 3. интимен; 4. различен ІІ. ср. 1. вътрешност; 2. разстояние; 3. дупка; 4. душа, сърце, ум; 5. бог; 6. място, страна; 7. случай; 8. разлика; 9. промеждутък; 10. уязвимо място; 11. дреха; 12. цел

अन्तराल *антарāла* ср. 1. място; 2. време; 3. промеждутък (от време)
 अन्तरीप *антарīпа* ср. геогр.; 1. полуостров; 2. остров
 अन्तरीय *антарīйа* ср. долна дреха
 अन्तर्धन *антардхана* ср. изчезване, скриване
 अन्ति *анти* нар. 1. близо; 2. отсреща, срещу
 अन्तिम *антима* прил. последен, краен
 अन्ती *антī* ж. фурна
 अन्तेवासिन् *антевāсин* м. 1. ученик; 2. слуга; 3. чирак
 अन्ध *андх* 10У. изслепявам, ослепявам някого
 अन्धता *андхатā* ж. слепота
 अन्धत्व *андхатवा* ср. вж. अन्धता
 अन्धस् *андхас* ср. 1. тъмнина; 2. растение, трева; 3. сок на растение
 अन्न *анна* ср. 1. храна; 2. ориз
 अन्य *анīа* прил. 1. друг; 2. различен; 3. общ; 4. обикновен
 अन्यतम *анīатама* прил. един от многото, някой
 अन्यतस् *анīатас* нар. някъде, на друго място
 अन्यता *анīатā* ж. разлика, различие
 अन्यत्र *анīатра* нар. 1. другаде, на друго място; 2. друг път, при друг случай; 3. освен; 4. иначе, в противен случай
 अन्यथा *анīатхā* нар. другояче, иначе
 अन्यदा *анīадā* нар. 1. друг път; 2. понякога; 3. веднъж; 4. в противен случай

अन्याय *анīāйа* м. несправедливо, незаконно действие
 अन्येद्युस् *анīедīус* нар. следващия ден
 अन्योन्य *анīонīа* нар. един на друг, взаимно
 अन्वक् *анвак* нар. 1. после, след това; 2. изотзад
 अन्वय *анвайа* м. 1. последователност, ред; 2. свързване; 3. грам. естествен словоред в изречение 4. потомство, семейство
 अन्वहन् *анвахан* нар. ден след ден, всекидневен
 अन्वाहिक *анвāхика* прил. 1. дневен; 2. всекидневен
 अन्वेष *анвеща* м. 1. търсене; 2. изследване, изучаване
 अन्वेषण *анвещаṇа* ср. вж. अन्वेष
 अन्वेषक *анвещака* прил. изследващ, търсещ
 अप् *ап* ж. мн. ч. вода
 अप *апа* предст. 1. отдалечаване; 2. влошаване, разваляне; 3. противоположност, негативност; 4. изключване
 अपकर्षण *апакарщаṇа* ср. 1. отдалечаване; 2. смъкване; 3. намаляване; 4. заместван
 अपकार *апакāра* м. 1. вреда; 2. обида, оскърбление; 3. зложелателство, злонамереност
 अपगति *апагати* ж. лош късмет
 अपगम् *апагам* 1. П. 1. отивам; 2. изчезвам, пропадам
 अपगुण *апагуṇа* м. недостатък, слабост
 अपघन *апагхана* прил. безоблачен
 अपचार *апачāра* м. 1. смърт; 2. липса, отсъствие

अपजय *ападжайа* м. поражение, провал, неуспех
 अपटु *апату* прил. 1. неинтелигентен; 2. некрасноречив; 3. болен
 अपत्य *апатйа* ср. 1. дете, потомък; 2. потомство
 अपथ *апатха* I. ср. 1. неправилен път; 2. липса на път II. прил. безпътен
 अपदान *ападана* ср. 1. непорочно поведение; 2. велико дело, подвиг
 अपदेवता *ападеватā* ж. зъл дух
 अपदेश *ападеша* м. 1. изтъкване, утвърждаване; 2. причина; 3. посока; 4. измама
 अपभ्रंश *апабрамша* м. 1. упадък, падение; 2. изопачаване, разваляне; 3. простонароден език; 4. име на индоарийски език, преходна форма между пракритите и съвременните езици
 अपमान *апамāна* м. неуважение, незачитане, непочтителност
 अपमुख *апамукха* прил. грозен, с грозно лице
 अपमृत्यु *апамритйу* м. 1. внезапна смърт; 2. смъртна опасност (от която човек неочаквано се измъква)
 अपर *апара* прил. 1. ненадминат, безподобен; 2. следващ, пореден; 3. по-късен; 4. заден; 5. западен
 अपरक्त *апаракта* прил. 1. безцветен; 2. безкръвен, бледен; 3. неблагоприятен; 4. неспокоен
 अपरति *апарати* ж. 1. разделяне; 2. безпокойство; 3. неудовлетвореност
 अपरत्र *апаратра* нар. на друго място, другаде

अपरत्व *апаратва* ср. различие, противоположност
 अपरम् *апарам* нар. 1. отново; 2. в бъдеще
 अपरा *апарā* ж. западна посока, запад
 अपराग *апарāга* I. прил. безцветен II. м. 1. враждебност; 2. неудоволство
 अपराजित *апарāджита* I. прил. непобедим II. м. 1. вид отровно насекомо; 2. епитет на Вишну и Шива
 अपराध *апарāдха* м. 1. престъпление, грях; 2. оскърбление
 अपरिग्रह *апариграха* I. м. 1. неприемане; 2. лишения, бедност, II. прил. беден
 अपरिणय *апаринйа* м. целомъдрие, безбрачие
 अपरिणीता *апаринйтā* ж. неомъжено момиче
 अपरी *апарī* ж. бъдеще
 अपरीक्षित *апарикшита* прил. 1. неизпитан, недоказан; 2. необмислен
 अपरूप *апарупа* I. прил. грозен, противен II. ср. безформеност, чудовищност
 अपरोक्ष *апарокша* прил. 1. видим; 2. присъстващ
 अपर्णा *апарна* ж. епитет на Парвати
 अपर्याप्त *апарйāпта* прил. 1. недостатъчен, незавършен; 2. неограничен; 3. неспособен, некадърен
 अपलाषिका *аपालāшिकā* ж. силно желание, жажда

अपवर्ग *апаварга* м. 1. завършване, край; 2. изключение, специално правило; 3. освобождаване, крайно блаженство; 4. дар, дарение

अपवाद *апавāда* м. 1. порицание, упрек; 2. изключение; 3. опровержение

अपवित्र *апавитра* прил. нечист

अपविद्या *апавидйа* ж. 1. незнание; 2. илюзия

अपवृत्ति *апавритти* ж. край

अपशब्द *апашабда* м. 1. лоша дума; 2. простонародна реч; 3. граматически неправилна реч; 4. злословие, сплетня

अपश्रय *апашрайа* м. възглавница

अपष्टु *апаштту* прил. 1. обратен, противоположен; 2. враждебен, неблагоприятен; 3. ляв

अपसर्प *апасарпа* м. таен агент, шпионин

अपसव्य *апасавйа* прил. 1. десен; 2. противоположен, обратен

अपसव्यम् *апасавйам* нар. надясно

अपसार *апасāра* м. 1. изход; 2. изчезване

अपस्मार *апасмāра* ж. 1. разсеяност, забрава; 2. мед. епилепсия

अपहरण *апашараṇа* ср. 1. кражба; 2. разрушаване 3. укриване

अपहसित *апашасита* ср. 1. глупав, безпричинен смях; 2. смях с насълзени очи

अपहन्व *апашанва* м. 1. скриване, укриване; 2. отричане на истината

अपान *апāна* м. 1. издишване; 2. един от петте вида жизнена

енергия (прана), който де движи навън и надолу

अपाप *апāпа* прил. безгрешен, чист

अपार *апāра* I. прил. 1. нямащ отсрещен бряг; 2. безбрежен; 3. безкраен; 4. неизчерпаем II. ср. отсрещният бряг на река

अपार्थ *апартха* прил. 1. безполезен; 2. безсмислен

अपावृत्ति *апāvрит्ति* ж. 1. връщане; 2. обръщане

अपासु *апāсу* прил. безжизнен, мъртъвци

अपि *апи* I. предст. 1. близост; 2. цялостност II. нар. 1. също, отново; 2. още, освен това; 3. въпреки че; 4. затова, следователно III. съюз и IV. емфатична част. много, също V. въпросителна дума, въвеждаща въпрос – дали, какво

अपिधन *апидхана* ср. 1. покритие; 2. капак

अपिधि *апидхи* ж. скриване, укриване

अपीति *апīти* ж. 1. влизане; 2. разрушаване, разруха

अपीनस् *апīнас* м. 1. хрема; 2. сухота в носа

अपुत्र *апутра* прил. нямащ син или наследник

अपुष्ट *апуштта* прил. неохранен, слаб

अपूप *апūпа* м. вид тестен сладкиш

अपूर्व *апūрва* прил. 1. небивал, невиждан; 2. необикновен, изключителен

अपेक्षा *апекша* ж. 1. очакване, надежда; 2. внимание, грижа